

Sokratisk dialog som demokratisk værktøj

Indhold

- 2 Introduktion
- 3 Om Sokratiske dialog
- 4 Fremgangsmåde



Elevdagligstuen på Engdalskolen, Aarhus, 1971.

Foto: Jens-Kristian Søgaard. Billedarkivet – Den Gamle By.

I denne lektion skal eleverne arbejde med den Sokratiske dialog som katalysator for deres eget politiske engagement. Lektionen tager udgangspunkt i den nye forskning om de unges politiske dannelse, der konkluderer, at de er politisk passive og at de, til trods for at de oplever klasserummet som åbent, føler mindre medindflydelse på skoledagen end tidligere. Lektionen åbner for at eleverne kan diskutere og blive klogere på deres egen politiske dannelse og medindflydelse i skolen (Carboni, 2018).

Læreren får i denne lektion i højere grad lov til at træde i baggrunden og overlade lektionen til elevernes egne diskussioner. Læreren fungerer som igangsætter og opsamler på lektionen for at tage ved lære af elevernes holdninger og diskussionsevner. Man kan også vælge at lade denne lektion være i hænderne på eleverne alene og derfor ikke samle op på læringsmål men i stedet lade læringen forblive hos eleverne selv.

Det er en god idé at gentage den Sokratiske dialog i flere lektioner gennem året, da man bliver bedre ved at øve sig over tid.

læringsmål

Efter 9. klassetrin

Dansk

Kompetenceområde – kommunikation:

Dialog

Fase 1: Eleven kan argumentere og informere.

Fase 2: Eleven kan analysere samtaler.

Fase 3: Eleven kan deltage aktivt, åbent og analytisk i dialog / Eleven har viden om demokratisk dialog.

Samfundsfag

Kompetenceområde - politik:

Demokrati

Fase 1: Eleven kan identificere demokratiformer og andre styreformer.

Fase 2: Eleven kan diskutere demokratiopfattelser og egne muligheder for deltagelse i demokratiet / Eleven har viden om demokratiopfattelser.

Efter 10. klassetrin:

Demokrati: Eleven kan diskutere hvordan man kan deltage i demokratiet på forskellige måde og forskellige niveauer / Eleven har viden om demokratiopfattelser og politisk deltagelse.

Introduktion

De unge har stor viden om politik, samfund og demokrati, men har vanskeligt ved at identificere sig med det at deltage politisk og aktivt at engagere sig i konkrete politiske aktiviteter. Når de unge så ind imellem alligevel deltager, er det som regel fordi deres familie inddrager dem, eller fordi de har andre motiver end blot de politiske. Typisk er de unge meget bevidste om, at disse aktiviteter kan rumme personlige udviklingsmuligheder.

Den politiske passivitet skal ifølge forsker Jonas Lieberkind bl.a. findes i at eleverne ikke oplever at have medindflydelse i tilrettelæggelsen af deres skoledage. Der er ikke tradition i grundskolen for, og eleverne har dermed ikke erfaring med, at have reel politisk indflydelse. De lærer om politik og demokratiske processer, men skolen udgør for så vidt ikke en egentlig demokratisk erfaringskontekst for eleverne. Det er til trods for at de oplever åbenhed i klasserummet, dvs. at der er plads til at vende mange slags politiske emner og lærerne er gode til at se sagerne fra flere sider. Folkeskolen og lærerne er gode til at skabe (sociale) fællesskaber og sætter det højt på dagsorden. Derfor kan eleverne lide at være i klasserummet. Ifølge Lieberkind ser vi i Danmark først de unge mennesker som politisk aktivt handlende efter de har forladt deres ungdomsuddannelse. Det er bl.a. fordi uddannelsen skal gennemføres hurtigt, at de unge ikke har tid til at være politiske aktive og derfor elever i 9. klasse heller ikke opfatter sig som politiske individer: "Vi har altså på den ene side en skole,

Jonas Lieberkinds tre råd til skolerne

- 1 Find en ny måde at diskutere demokrati: *diskutér i højere grad hvad det vil sige at være dannet politisk og demokratisk og hvordan I som skole forholder jer til det i den pædagogiske praksis.*
- 2 Skru ned for pædagogikken i det politiske: *Lad eleverne diskutere deres holdninger uden at læreren er ordstyrer. Stryg at det handler om at lære at argumentere på den rigtige måde.*
- 3 Step outside: *Tag eleverne med ud til den politiske arena og indret timerne til at diskutere og engagere sig.*

der åbner for dialog og debat og giver de unge politisk forståelse, og på den anden side en masse unge, der ikke har et politisk projekt, eller i hvert fald ikke har tid til det,” udtaler Lieberkind. Sammenlignet med andre elever verden over er de danske elever væsentlig mere reserverede og tilbageholdende i deres politiske ytringer og handlinger. Det hænger blandt andet sammen med, at de ikke har et egentlig politisk projekt at samles om, en kamp at kæmpe for, men snarere kæmper med at navigere mellem de mange valgmuligheder og krav, som hver dag udfordrer dem. Men det hænger også sammen med, at de politiske projekter, som tidligere har motiveret de unge, ikke længere er mulige. De danske unge deltager meget gerne i f.eks. valghandlinger, men når det kommer til protestaktiviteter eller lignende, som udfordrer eller bryder med tidens normer, er det langt vanskeligere at identificere en politisk vilje hos dem.

Jonas Lieberkind er ph.d og lektor i pædagogisk sociologi ved DPU. Han forsker i medborgerskab og politisk dannelse.

Tænkesætninger til sokratisk dialog

Deltagerne i en Sokratisk dialog skal **TÆNKE SELV**, dvs. at eleverne udtrykker egne tanker baseret på deres egne erfaringer og ikke andres tanker, såsom at referere til bøger og artikler.

Brug udsagn som; ”Sådan tænker jeg (...)”, ”jeg forstår det sådan (...)” eller ”den erfaring hjalp mig til at forstå (...)” og lign.

Deltagerne skal **TÆNKE MED HINANDEN**, dvs. at de lytter aktivt til hinandens udsagn og formuleringer. For at komme tættere på hinandens udsagn kan eleverne spørge; ”Forstår jeg dig ret, når du siger...?”

Den Sokratiske dialog går ud på at finde en **FÆLLES SANDHED** som kan være forskellig deltagerne imellem. I den Sokratiske dialog prøver vi at nærme vores erfaringsverden så vi kan lære ad hinanden. Prøv at sige; ”Din erfaring har gjort mig klogere på (...)”. [slut på boks]

Om Sokratisk dialog

En Sokratisk dialog er en samtale mellem personer, hvor de sammen undersøger et fundamentalt spørgsmål på baggrund af deres egne erfaringer. I samtalen kommer spørgsmålet til at relatere sig til personernes egne erfaringer, altså situationer de har oplevet i deres dagligdag, og de spørgsmål de har vækket. I en Sokratisk dialog spørger deltageren både ind til sin egen og den andens oplevelser om emnet (Pihlgren, 2011).

Den Sokratiske dialog har til formål, at eleverne bliver klogere på spørgsmålet og emnet gennem dialog – i modsætning til en diskussion med formålet om at finde ud af hvem der har retten på sin side. Der skal derfor i denne lektion opfordres til at lytte demokratisk og anerkende den andens holdninger samt dele åbent ud af egne erfaringer. At sige ”Det har du ikke ret i”, ”Sådan ser jeg det ikke”, ”Det er ikke rigtigt” anvendes ikke i en Sokratisk dialog. Derimod er det godt at bruge vendinger og stille spørgsmål til oplevelsen af emnet som f.eks. ”Nå, det var sådan, du oplevede det”, ”Jeg ser det på den her måde”, ”Hvordan så du det?”, som åbner dialogen mellem eleverne.

Den Sokratiske dialog kan derfor bruges som et demokratisk værktøj til at diskutere mange slags emner. Den Sokratiske dialog kræver, at man øver sig for at blive bedre til den (Pihlgren, 2011), og den kan med fordel inddrages i mange forskellige undervisningssammenhænge. Den Sokratiske dialog kræver øvelse og gentagelse, så jo flere gange I bruger den, jo bedre bliver I til at lytte, modtage og gå i dialog med hinanden (Pihlgren, 2011).

I kan finde flere beskrivelser af den Sokratiske dialog på Emu.dk eller i bogen *Sokratisk dialog i undervisningen* af Ann Pihlgren.

Fremgangsmåde

- Opdel klassen i 3-4 mindre grupper. Lad eleverne vælge én til at være moderator af dialogen i hver gruppe.
- Fortæl hvad en sokratiske dialog er, og hvad den går ud på i korte træk. Husk at den kræver øvelse.
- Skriv nedenstående emner op på tavlen eller print dem ud på et ark papir til hver gruppe.
- Lad eleverne diskutere emnerne på bedste sokratiske vis. Brug tænkesætningerne ovenfor. Overlad enten diskussionen til eleverne selv eller vær deres guide på dialogen. Det kan være en idé, at være guide første gang I gennemfører den, og på sigt kan det i højere grad være eleverne alene, der styrer den.
- Opsaml gruppernes læring.

Emner

Skole

Vores oplevelse af at:

- have medindflydelse i tilrettelæggelsen af skoledagen,
- være med til at udforme skoleskemaet,
- være med til at vælge undervisningsmateriale,
- være med til at udforme målet for undervisningen.

Politik

- Hvad vil det sige at være politisk aktiv?
- Hvordan er vi politisk aktive i vores hverdag?
- Hvad vil jeg gerne ændre i verden?
- Hvad vil jeg gerne ændre ved min skole?
- Hvilke uretfærdigheder kan vi kæmpe for som unge?
- Hvorfor er jeg/hvorfor er jeg ikke meldt ind i et politisk parti?
- Hvorfor er jeg/hvorfor er jeg ikke meldt ind i en organisation/forening?

Medindflydelse

Hvordan kan vi få mere medindflydelse i skolen?

Tilføj gerne selv flere emner.

Baggrundsartikler

- Coninck-Smith, Ning de (2019). *Dansk skolehistorie 1970 – 2019 – i hovedtræk*, Skolehistorie.au.dk.
- Glahn, Sara (2018). *Demokrati og indflydelse i skolen*, Skolehistorie.au.dk.

Supplerende litteratur

- Carboni, Maj (2018). *Verdensmestre i viden – men bagud på engagement*, i *Skolebørn*, 2018 (1),
- Henriksen, Carsten (2017). *For ung til politik i Asterisk: Fællesskaber på spil*, nr. 82, København: DPU,
- Coninck-Smith, Ning de, Rasmussen, Lisa Rosén og Vyff, Iben (2015). *Da skolen blev alles: Tiden efter 1970*, i serien 'Dansk skolehistorie', bind 5, Aarhus: Aarhus Universitetsforlag,
- Pihlgren, Ann S. (2011). *Sokratiske samtaler i undervisningen*, Frederiksberg: Frydenlund.
- Skolehistorie, AU Library, Emdrup: Skolehistorie.au.dk.

Find alle links på www.skolehistorie.au.dk/undervisningsmaterialer.